

70-РІЧНИЙ ЮВІЛЕЙ ПРОФЕСОРА БОРИСА МИКОЛАЙОВИЧА НЕШАТАЄВА

¹І.М. Шаруха, ¹В.Г. Хомяков, ²П.С. Лопух, ³А.О. Корнус

¹ Могилівський державний університет імені А.О. Кулешова

² ГО „Білоруське географічне товариство”

³ Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Борис Миколайович Нешатаєв народився 9 вересня 1947 р. у м. Кудимкар Пермської області (нині Пермський край Російської Федерації) в родині вчителів Миколи Івановича і Фаїни Георгіївни Нешатаєвих.

Помітний вплив на вибір майбутньої професії Бориса Миколайовича зробив його батько – М.І. Нешатаєв (1899-1986) – учасник громадянської (червоноармієць 22-го полку армії В. Блюхера), учасник Другої Світової війни, великий краєзнавець, фізико-географ, кандидат географічних наук (1950), доцент (1953), викладач кількох педагогічних (Кудимкарський, Новозибківський,

Могилівський) інститутів, Пермського університету, організатор природничо-географічного факультету в Кудимкарському педінституті, фундатор комплексних географічних досліджень Пермського краю, Подесіння, Могилівського Подніпров'я, організатор, співорганізатор і перший голова Новозибківського, Брянського (1953-1958), Могилівського (1959-1963) відділів географічного товариства СРСР, ініціатор створення журналів «Учені записки Новозибківського відділу ВГТ» (редактор двох збірників) і «Учені записки Могилівського відділу ВГТ».

З 6-річного віку маленький Борис, разом з батьками, переїжджає з міста до міста, попутно вивчаючи географію країни: Кудимкар, Брянськ, Могилів, Перм... У 1958-1963 рр. його сім'я проживала в історичному центрі Могилева, на вул. Ленінській, по сусідству з навчальним корпусом педінституту. Тут батько – Микола Іванович працював доцентом кафедри фізичної географії історико-географічного факультету, брав найактивнішу участь у створенні навчально-дослідницької географічної бази «Любуж» (відкрита у 1958 р.), Любузького дендропарку (закладений у 1960 р.), Могилівського обласного комітету товариства охорони природи (і був його першим головою), у вивченні флори старовинних парків та їх охорони (за матеріалами М.І. Нешатаєва деякі парки у Кіровському районі, такі як Грудинівський, Биховського, Жилічський у 1963 р. були оголошені пам'ятками природи республіканського значення).

В цей час підліток багато спілкувався як з дітьми викладачів географічних кафедр, так і з самими географами: М.С. Ратобильським, П.О. Лярьським, П.І. Соколовим, В.М. Євцихевичем, бував на численних практиках студентів. Ймовірно, життя в Могилеві й визначило майбутню долю Бориса

Миколайовича, який, після закінчення середньої школи в Пермі, у 1966 р. вступив на географічний факультет Пермського державного університету (ПГУ), який закінчив у 1971 р. Після отримання кваліфікації географа за спеціалізацією фізична географія, Б.М. Нешатаєв починає працювати учителем географії в СШ №82 м. Пермі (1971-1974 рр.), але тяга до серйозних наукових досліджень взяла своє, спричинившись до його вступу до аспірантури.

Після закінчення аспірантури ПГУ (1977 р.), вчений працював асистентом кафедри фізичної географії ПГУ (1977-1981 рр.), – у цей час він захищає дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук (Ленінград, 1979 р.), стає начальником групи науково-технічних досліджень інституту «Пермдіпроводгосп» (1981-1982 рр.).

З 1982 року починається український етап наукового і викладацького життя Бориса Миколайовича. З цього часу він працює старшим викладачем, доцентом, професором, а з 1 вересня 1993 р. – завідувачем кафедри регіональної географії Сумського державного педагогічного інституту ім. А.С. Макаренка (1982-1994 рр.). У 1989 р. учений публікує монографію «Фізико-географічна характеристика Сумської області», незамінну при вивченні географії Сумщини й до цих пір. Паралельно з роботою на кафедрі, у 1982-1994 рр. Б.М. Нешатаєв очолює Сумський відділ Географічного товариства УРСР, за його активної участі на кафедрі засновується щорічний збірник наукових праць «Питання регіональної географії Сумського Придніпров'я», створюється редколегія Атласу Сумської області (опублікований у 1995 р.).

Певним підведенням підсумків плідної роботи по комплексному географічному дослідженню території Сумської області, було проведення двох науково-практичних конференцій: обласної «Раціональне використання природних ресурсів Сумщини та їх вивчення у школі» (1992) і міжрегіональної «Заповідна справа на Сумщині» (1994), організованих при найактивнішій участі ювіляра. Ним же ініціюється створення наукової бібліотеки при Сумському відділі географічного товариства, яка нині нараховує понад 1000 томів. У Сумському педінституті була підготовлена до захисту його докторська дисертація «Методологічні засади порівняльного ландшафтного аналізу долинно-річкових систем (на прикладі Камського Передуралля і Сумського Придніпров'я)» за спеціальністю 11.00.01 – фізична географія, геофізика і геохімія ландшафтів (захищена в ІГ НАНУ в 1992 р.). У 1994 р. Б.М. Нешатаєву було присвоєно вчене звання професора.

Нетривалий час (1994-1995 рр.) Борис Миколайович працював професором кафедри фізичної географії Смоленського державного педінституту.

У 1995-2002 рр. наукова діяльність Бориса Миколайовича була пов'язана з Могилевом: професор кафедри біології та хімії (1995-1996 рр.) біологічного факультету Могилівського державного педінституту, засновник і завідувач (1996-2002 рр.) кафедри географії та охорони природи факультету природознавства Могилівського державного університету ім. А.О. Кулешова. За керівництва професора Б.М. Нешатаєва (читав студентам курс фізичної географії материків і країн) кафедра «розрослася» до 8 осіб, 4 співробітники підготували і захистили кандидатські дисертації, були закладені основи

матеріально-технічної бази підрозділу, підготовки фахівців-географів (з'явилися 3 спеціалізованих кабінети, 2 навчальні і студентська науково-дослідна лабораторії, багато нових традицій (всі географічні практики були виїзними, дальні практики проходили по території Білорусі, Росії, України, Молдови, щорічно проводилися кафедральні наукові експедиції), почалися комплексні дослідження природи, населення і господарства Могилівської області (результатом цих досліджень стали науковий і НМК з географії Могилівської області: монографія, 4 посібники, розроблені курс географії області для студентів, факультатив для школярів).

З 2002 р. Борис Миколайович знову працює в Сумському державному педагогічному університеті, спочатку очолюючи кафедру регіональної географії, а з 1 вересня 2007 р. – кафедру загальної та регіональної географії, що утворилася при злитті кафедри загальної географії та кафедри регіональної географії. У цей час учений продовжує активно досліджувати Сумську область, захопившись вивченням не тільки природної, але і культурної спадщини в регіоні. Щорічно Б.М. Нешатаєвим організовуються експедиції у різні куточки Сумської та Полтавської областей. Результатом цих досліджень стала об'ємна наукова робота «Регіональні природно-територіальні комплекси Сумського Придніпров'я» (2005) і ряд інших публікацій, присвячених питанням геоморфології, геоекології та раціонального природокористування у цьому регіоні.

У Сумах він викладає курси „Історія географічних відкриттів”, „Історія та методологія фізичної географії”, „Соціальна геоекологія”. З ініціативи та за активної участі Б.М. Нешатаєва на природничо-географічному факультеті СумДПУ імені А.С. Макаренка успішно проводяться дві Всеукраїнські конференції «Екологічні дослідження річкових басейнів Лівобережної України» (2002) і «Сучасні проблеми геоекології та раціонального природокористування Лівобережної України» (2006). З 2010 р. Б.М. Нешатаєв є незмінним головним редактором журналу «Наукові записки СумДПУ імені А.С. Макаренка. Географічні науки», який пройшов шлях від кафедрального збірника статей до міжнародного журналу, що входить до різних наукометричних баз; також він є членом редакційної ради білоруського журналу «Магілєўскі меридіян».

З 1 вересня 2016 р. Б.М. Нешатаєв – професор кафедри загальної та регіональної географії Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. На сьогодні він є автором понад 100 наукових праць, працює не тільки зі студентами, але також керує підготовкою наукових кадрів. Серед останніх кандидатських дисертацій, захищених під керівництвом проф. Б.М. Нешатаєва, роботи Г.Є. Шевченко (2014) і О.С. Данильченко (2016).

На всіх етапах своєї багатогранної наукової, педагогічної та організаторської діяльності Борис Миколайович відрізнявся високим професіоналізмом, цілеспрямованістю, життєствердною позицією, оптимізмом. Бажаємо ювіляру міцного здоров'я, творчого довголіття, удачі і натхнення.